

SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO

S O C I A L E N T R E P R E N E U R S H I P

A graphic consisting of a circular wheel with eight spokes. The spokes are colored in a sequence of yellow, orange, red, and teal. In the center of the wheel, five hands of different colors (yellow, orange, red, teal, and blue) are clasped together, symbolizing teamwork and social entrepreneurship.

Univerzitet u Banjoj Luci
Ekonomski fakultet
Prof. dr Saša Petković
sasa.petkovic@ef.unibl.org

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

CILJEVI PREDAVANJA

- Upoznati se sa pojmom socijalnog (društvenog) preduzetništva i načinom njegovog provođenja;
- Razumjeti motive i način djelovanja socijalnih preduzetnika;
- Shvatiti značaj socijalnog preduzeća i korporativne društvene odgovornosti.
- Uvidjeti mračnu stranu socijalnog preduzetništva.

Literatura:

Petković, S. (2021). *Preduzetništvo i inovacije u digitalnoj eri*. Banja Luka: Univezitet u Banjoj Luci, Ekonomski fakultet i Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT.

- Značaj socijalnog (društvenog) preduzetništva postaje sve izraženiji sa promjenama i izazovima koje donosi savremeno društvo, kao što su **siromaštvo, marginalne grupe, izbjegličke krize, nemiri, ratovi, prirodne katastrofe, globalne pandemije, migracije stanovništva, glad, itd.**

What *Social Enterprise* Can Do... In Your *Community*

Definisanje socijalnog (društvenog) preduzetništva

- U posljednjih 20-tak godina, socijalno (društveno) preduzetništvo je napravilo značajan doprinos u lokalnim zajednicama i društvu uopšteno *prilagođavajući poslovne modele s ciljem **ponude inovativnih i kreativnih rješenja kompleksnih društvenih pitanja*** (Hisrich & Ramadani, 2017).

Socijalno (društveno) preduzetništvo

“Socijalno preduzetništvo predstavlja *upotrebu preduzetničkog ponašanja za postizanje socijalnih (društvenih) ciljeva* za razliku od komercijalnog preduzetništva gdje je cilj postizanje profita, odnosno, i ako se ostvari, generisani profit ide **u korist zadovoljenja potreba specifičnih ranjivih grupa stanovništva**” (Hibbert et al., 2002)

Socijalno preduzetništvo prepoznato je kao moćan mehanizam za:

- ❑ suočavanje sa siromaštvom
- ❑ osnaživanje žena
- ❑ katalizaciju društvene transformacije
- ❑ podsticanje rasta na tržištima sa izuzetno niskom kupovnom moći stanovništva
- ❑ donošenje institucionalnih promjena (Nicholls, 2008).

ekobag

[upoznaj nas](#)

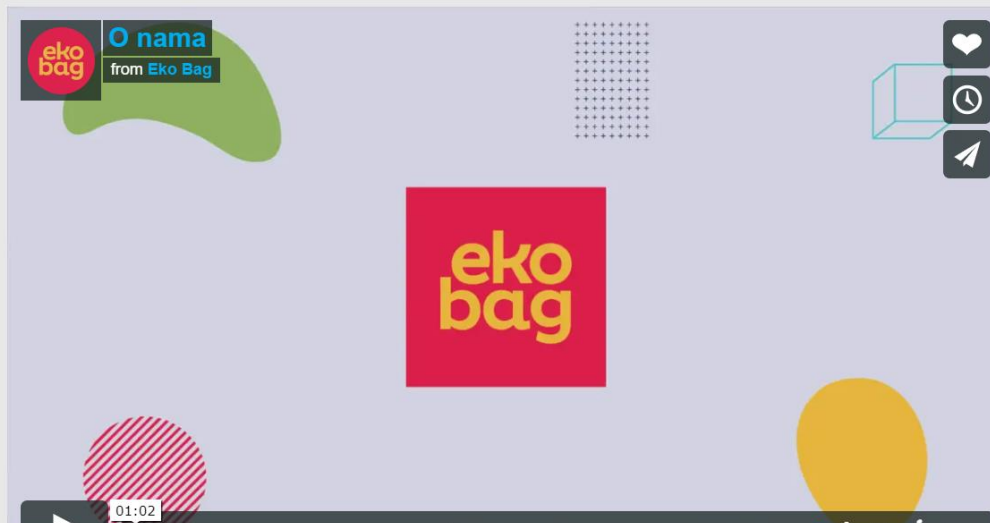
[naše tašne](#)

[za kompanije](#)

[naruči](#)

[blog](#)

[kontakt](#)

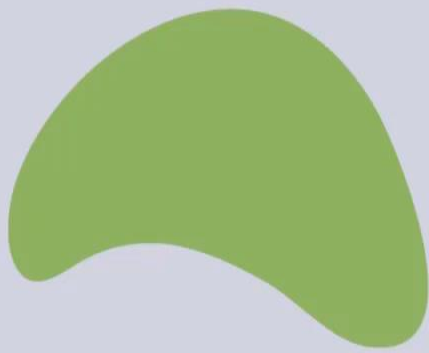
volimo to što radimo

EkoBag je prvo ekološko socijalno preduzeće u Srbiji. Zapošljavamo žene starije od 45 godina, koje pripadaju teško zapošljivoj grupi pogođenoj tranzicijom.

U fokusu proizvodnje je reciklaža PVC folije za bilborde, kojoj je potrebno i do 1500 godina da se razgradi u prirodi. Misija našeg preduzeća jeste promocija društveno odgovornog poslovanja kroz upravljanje specifičnim otpadom.

[naruči ekobag](#)

[TOP](#)

EkoBag je prvo Socijalno ekološko preduzeće u Srbiji. Bavi se reciklažom PVC folije za bilborde i upošljava teško zapošljive žene starije od 45 godina.

Studija slučaja Eko bag –diskusija

- Ko su ključni zaposleni u Eko BaG-u? Dali činjenica da ključni zaposleni dolaze iz specifične kategorije stanovništva koja nije konkurentna na tržištu rada, može pomoći preduzeću da poveća vlastitu profitabilnost? Na koji način i zašto?
- Da li su Eko torbe atraktivan proizvod? Veliki lanci super marketa u BiH su krajem 2019. godine počeli naplaćivati PVC vrećice. Da li je takav potez supermarketa prilika za pokretanje socijalnih preduzeća ili ne? Koje su prepreke formiranja socijalnih preduzeća, a koje su mogućnosti?
- Da li je donošenje odluka po principu jedna osoba – jedan glas mana ili prednost Eko BaG-a?
- Da li u vašoj lokalnoj zajednici postoje prilike koje bi se mogle iskorisiti za dobrobit zajednice ali i za preduzetnika/cu pokretača socijalnog (društvenog) preduzeća? Koje su to prilike?

NASTANAK SOCIJALNOG (DRUŠTVENOG) PREDUZETNIŠTVA

Pojam socijalno (društveno) preduzetništvo prvi je upotrijebio Banks (1972) u kontekstu **analize različitih pristupa mandžmenta**, pri čemu je isticao **kako se menadžerske vještine mogu rasporediti** kako bi se riješili društveni problemi i poslovni izazovi.

A word cloud featuring various terms related to social support and humanitarian aid. The most prominent words are 'SUPPORT' (written vertically in large red letters), 'RESOURCES' (in large grey letters), and 'HUMANITARIAN' (in large orange letters). Other visible words include 'RELIEF', 'ASSISTANCE', 'LIFE', 'CHARITY', 'FRIENDSHIP', 'DONATION', 'GIVING', 'COMMUNITY', 'SOCIAL', 'MONEY', 'POOR', 'VOLUNTEER', 'LOVE', 'LIFE', 'FRIENDSHIP', 'DONATION', 'ASSISTANCE', 'DIVERSITY', and 'CHARITY'.

NON PROFIT

Nakon toga, socijalno (društveno) preduzetništvo se najviše analiziralo u okviru upravljanja neprofitnim organizacijama.

A word cloud featuring various terms related to social support and humanitarian aid. The most prominent words are 'LIFE' (written vertically in large red letters), 'RELIEF' (in large black letters), and 'SOCIAL' (in large red letters). Other visible words include 'CHARITY', 'FRIENDSHIP', 'ASSISTANCE', 'DONATION', 'COMMUNITY', 'POOR', 'SUPPORT', 'LIFE', 'RELIEF', 'POOR', 'SUPPORT', and 'DONATION'.

Šta su neprofitne organizacije?

- Neprofitne organizacije su vrste organizacija ***koje ne ostvaruju profit za svoje vlasnike.***
- Sav novac zarađen ili doniran neprofitnoj organizaciji koristi se za **ostvarivanje ciljeva organizacije i njeno održavanje**

PERPETUUM MOBILE

Институт за развој младих и заједнице

- Socijalno (društveno) preduzetništvo se može manifestovati kroz neprofitne i dobrovoljne organizacije, ali isto tako i kroz profitne organizacije, kroz aktivnosti po osnovu ugovora o radu, a ne samo “dobre volje” i sl.

Non-Profit Organizations

Ono što je još specifično za socijalno (društveno) preduzetništvo, za razliku od klasičnih “dobrovoljnih” poduhvata, jeste da imaju *karakter poslovnih poduhvata u smislu dugoročne orijentacije*, vizije, misije, uspostavljanja organizacione strukture itd.

- Nove organizacije iz oblasti preduzetništva (tzv. ***društvena preduzeća – social enterprise***) su **sve više uključeni u proizvodnju proizvoda i usluga** i to je ono **što ih razlikuje od tradicionalnih humanitarnih organizacija.**

U regionu zapadnog Balkana socijalna (društvena) preduzeća posluju u veoma različitim pravnim formama, a najčešće kao:

- udruženja građana
- zadužbine i fondacije;
- preduzeća za radnu integraciju osoba sa invaliditetom;
- zadruge;
- društva sa ograničenom odgovornošću, i
- društvena preduzeća

- Zakon o socijalnom (društvenom) preduzetništvu?
- Zakon o društvenom preduzetništvu Republike Srpske (14.12.2021).
- *Nacrt Zakona o društvenom preduzetništvu Brčko Distrikta je takođe u procesu usvajanja, dok je u Federaciji Zakon o socijalnom poduzetništvu u fazi izrade.*

ЖЕНСКО ПРЕДУЗЕТНИШТВО
ПРЕДУЗЕТНИШТВО МЛАДИХ

ДОГАЂАЈИ

март 2024

П	У	С	Ч	П	С	Н
26	27	28	29	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

СОЦИЈАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО односи се на:

- примјену практичних, иновативних и одрживих приступа остваривању користи друштва генерално, са нагласком на маргинализоване и сиромашне друштвене групе;
- појам који обухвата јединствен приступ економским и друштвеним проблемима, који се „укршта“ преко различитих сектора и дисциплина, а који се темељи на одређеним процесима и вриједностима, које су заједничке за сваког социјалног предузетника независно од његовог образовања, материјалног статуса, радничких права, окружења, економског развоја, пољопривреде и других фактора било да они оснивају непрофитне или профитне субјекте.

Социјална економија подразумева предност социјалних циљева у односу на економске, али се социјални циљеви остварују економским начином дјеловања. Њен најважнији аспект је социјално предузетништво. Иако се појмови „социјално предузетништво“ и „социјални предузетник“ користе више од тридесет година још увијек постоје различита мишљења и ставови око самог значења ових појмова. Наиме, *Muhammad Yunus*, добитник Нобелове награде за мир за 2006. годину, у својој књизи „За свијет без сиромаштва“ наводи да се социјално предузетништво најчешће дефинише као било које настојање да се помогне другим људима. Та иницијатива може бити економског и некономског, профитног и непрофитног карактера. Према овом аутору, социјално предузетништво је шири појам од социјалног предузећа, које представља подврсту социјалног предузетништа.

Даље, *Bill Drayton*, оснивач прве глобалне организације за социјално предузетништво „*Ashoka*“, је дефинисао социјално предузетништво као предузетништво с етичким интегритетом у циљу максимизирања друштвене вриједности, а не приватне вриједности или профита. Социјално предузетништво је специфично по томе што се бави препознавањем и рјешавањем социјалних проблема као што су социјална искљученост, сиромаштво, незапосленост и др.

За разлику од традиционалног предузетништва, гдје је примарни циљ дјеловања остварење и максимизација профита, у фокусу социјалног предузетништва је задовољење друштвених потреба.

Европска комисија користи појам социјално предузеће за сљедеће врсте послова:

- оне код којих је друштвени или социјални циљ основни разлог за комерцијалне активности и које често имају облик друштвене иновације;
- оне код којих се профит углавном реинвестира како би се остварили постављени друштвени циљеви;
- оне код којих начин организовања и управљања, те права власника одсликавају мисије предузећа, користе демократски и партиципативни принципи или принципи социјалне правде.

POJAM SOCIJALNOG (DRUŠTVENOG) PREDUZETNIŠTVA

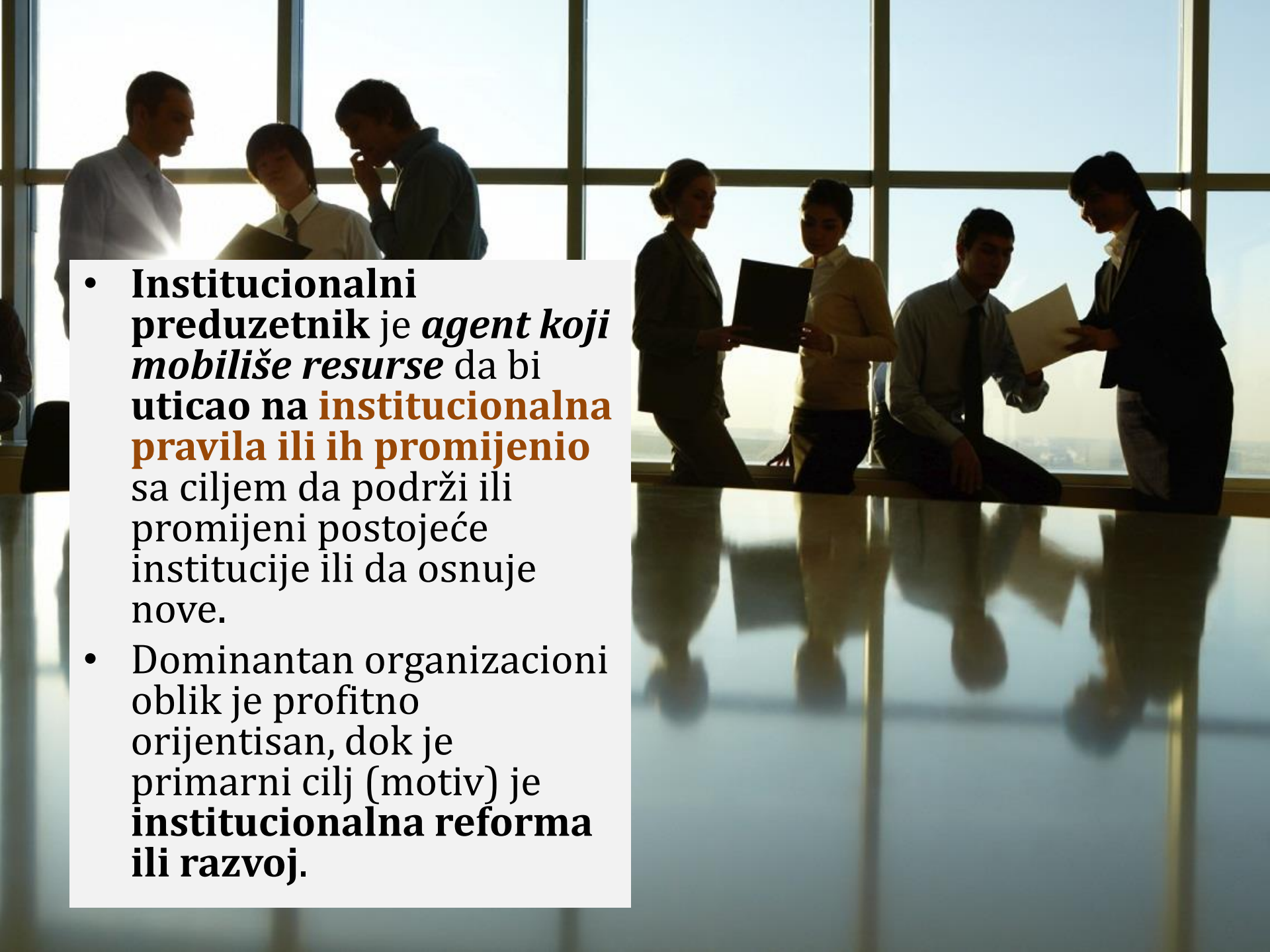
Može se govoriti o više vrsta preduzetništva, a u skladu sa tim i o vrstama preduzetnika, a to su:

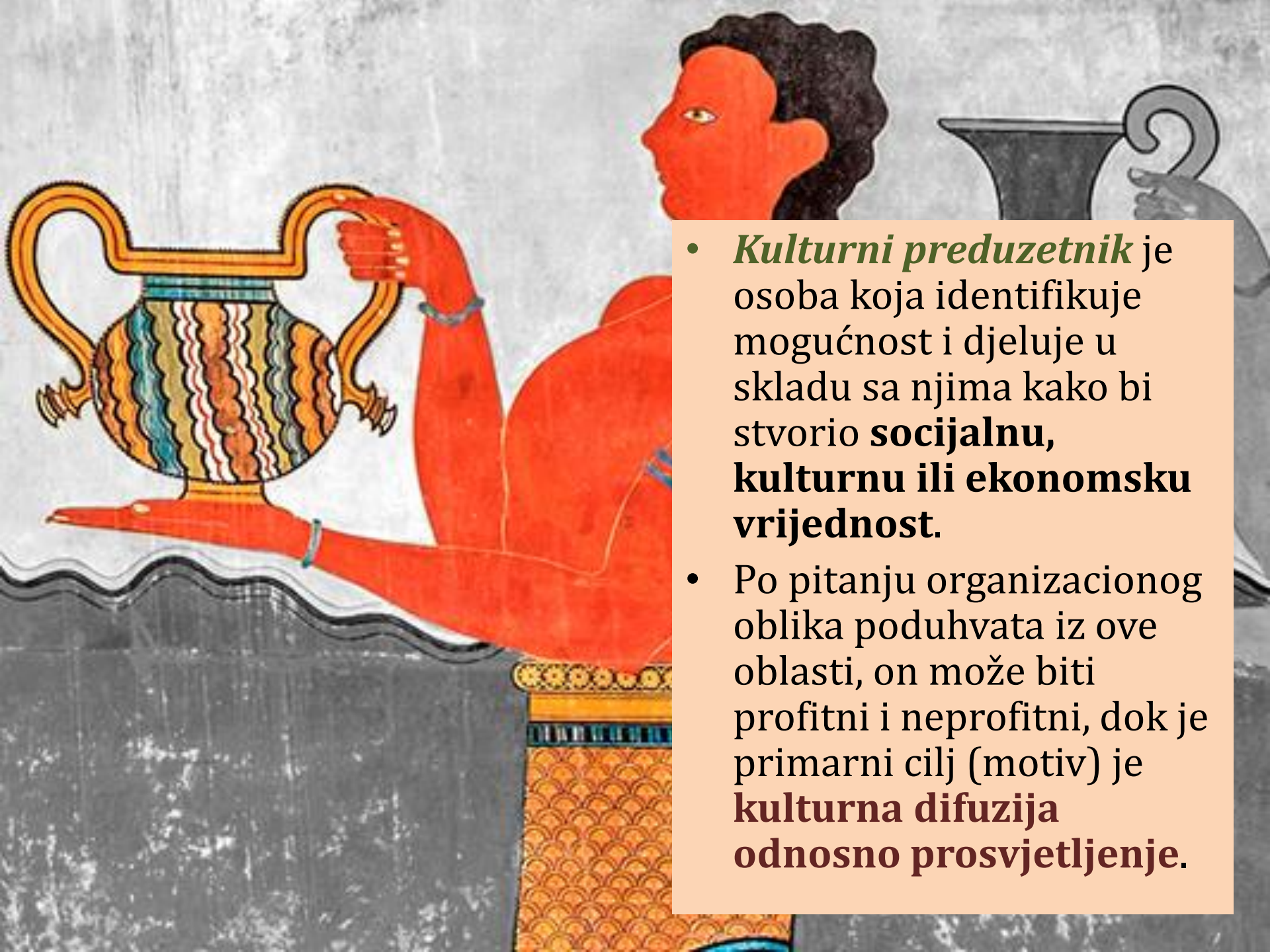
1. *Konvencionalno;*
2. *Institucionalno;*
3. *Kulturno;*
4. *Socijalno (društveno).*

- ***Konvencionalni preduzetnik*** služi kao ***agent koji omogućava ili stvara viziju*** zasnovanu na **novim idejama**, sa ciljem da se stvore uspješne **inovacije**.
- Dominantni organizacioni oblik je profitno orijentisan, dok je primarni cilj (motiv) ekonomski.

-
- **Institucionalni preduzetnik** je *agent koji mobilise resurse* da bi uticao na **institucionalna pravila ili ih promijenio** sa ciljem da podrži ili promijeni postojeće institucije ili da osnuje nove.
 - Dominantan organizacioni oblik je profitno orijentisan, dok je primarni cilj (motiv) je **institucionalna reforma ili razvoj.**

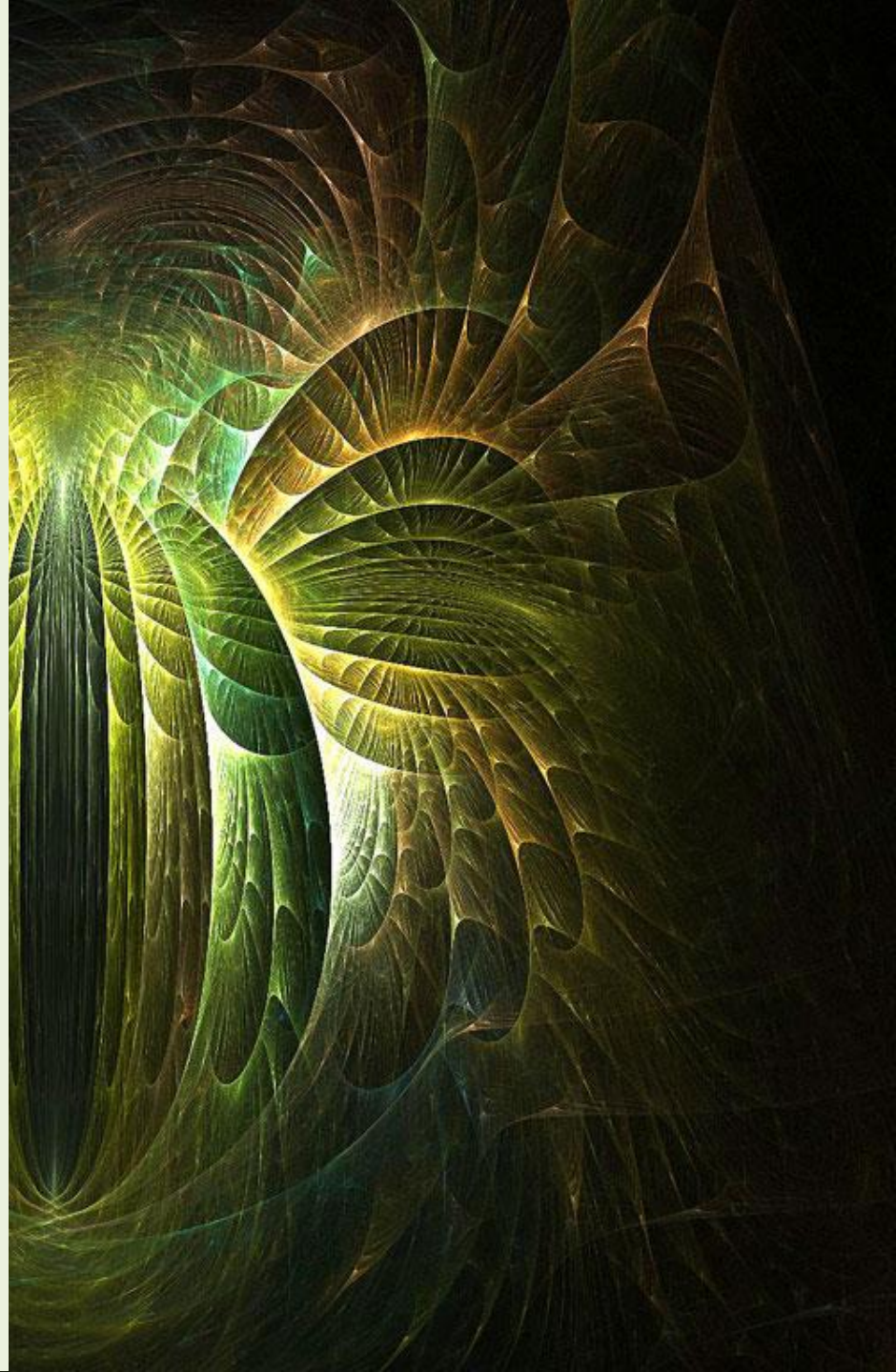
- *Kulturni preduzetnik* je osoba koja identifikuje mogućnost i djeluje u skladu sa njima kako bi stvorio **socijalnu, kulturnu ili ekonomsku vrijednost**.
- Po pitanju organizacionog oblika poduhvata iz ove oblasti, on može biti profitni i neprofitni, dok je primarni cilj (motiv) je **kulturna difuzija odnosno prosvjetljenje**.

- *Socijalni (društveni) preduzetnik* djeluje na način da **primjenjuje poslovne principe** u rješavanju **socijalnih, tj. društvenih problema**.
- Organizacioni oblik može biti profitno i neprofitno orijentisan, dok je glavni cilj (motiv) **društvena promjena odnosno dobrobit**.

- Posmatrajući **način ispoljavanja socijalnog (društvenog) preduzetništva**, može se govoriti o određenim dimenzijama koje su mu specifične. U tom smislu, **pet dimenzija socijalnog preduzetništva čine** (Prakzier & Nowak, 2012, str. 15):

1. **Socijalna (društvena) misija,**
2. **socijalna (društvena) promjena,**
3. **Socijalna (društvena) inovacija,**
4. **preduzetnički duh, i**
5. **ličnost.**

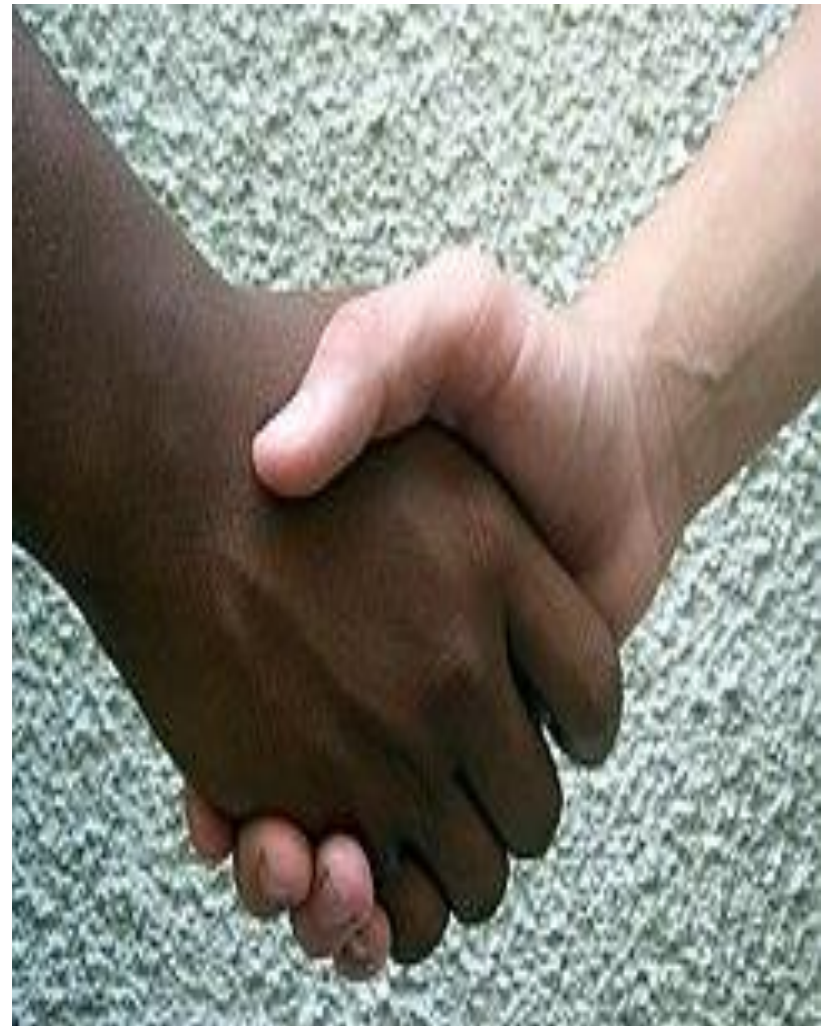

Socijalna (društvena) misija

.... odražava motiv i razlog pokretanja preduzetničkog poduhvata, odnosno cilj koji se želi ostvariti, koji se postiže iniciranjem socijalne (društvene) promjene.

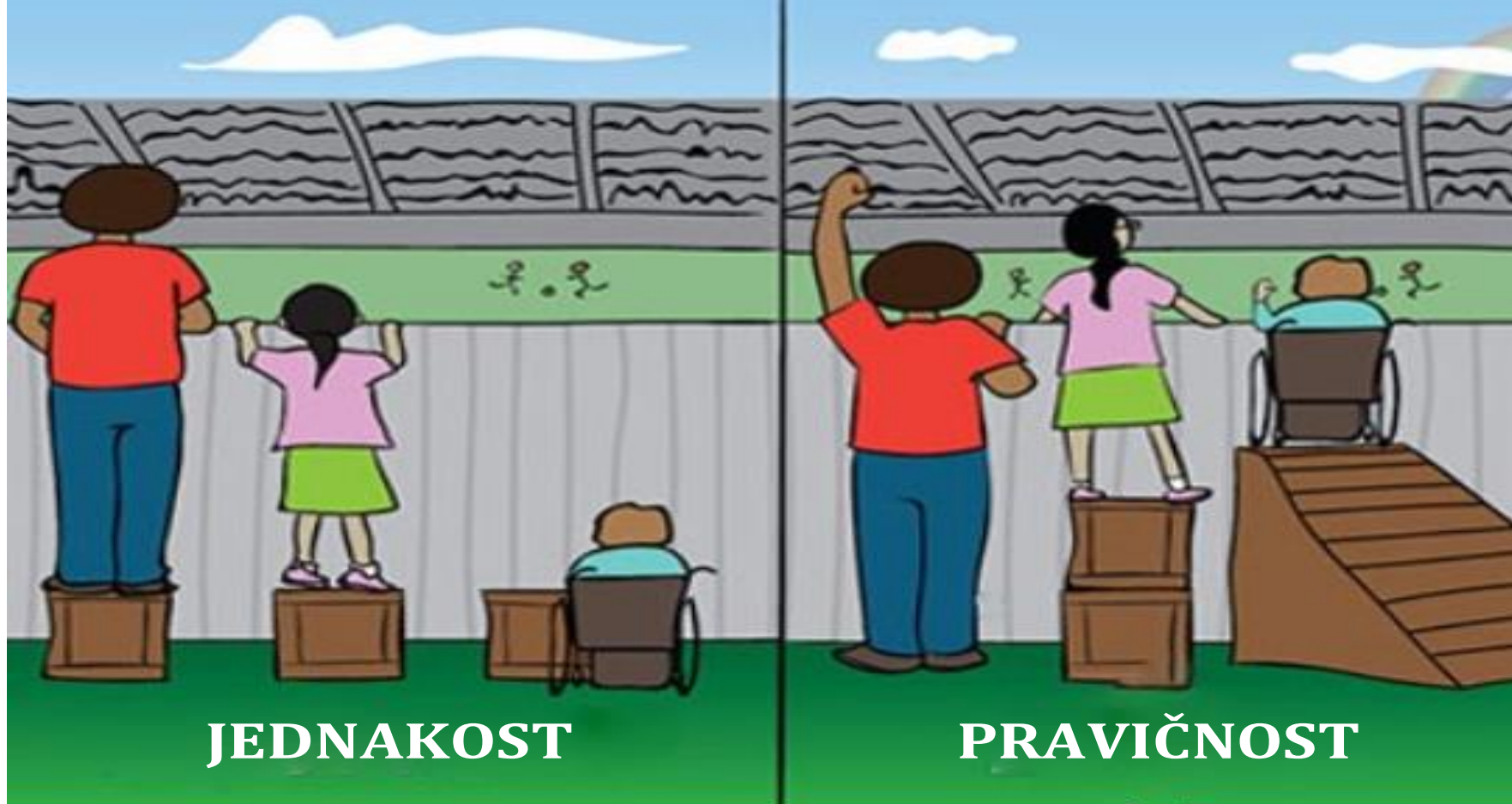
Npr. inkluzija marginalizovanih grupa na tržištu rada

Socijalna (društvena) promjena

.....u ovom kontekstu,
uvijek je pozitivna,
dovodi do nekog
poboljšavanja nabolje,
iako ona može imati
“rušilački” karakter,
odnosno može
poremetiti i narušiti
dotadašnje (uglavnom
negativne i nepovoljne)
obrasce ponašanja.

**Socijalno
(društveno)
preduzetništvo**

**Zašto su nam potrebna socijalna
(društvena) preduzeća i zašto
moramo graditi i jačati socijalno
preduzetništvo?**

Socijalna (društvena) inovacija

- *Socijalna (društvena) inovacija* može se posmatrati dvojako: **kao sredstvo** i **kao rezultat djelovanja** socijalnog (društvenog) preduzetnika.
- Kao sredstvo, **ona služi da se omogući određena društvena promjena.**
- Međutim, kada se ta društvena promjena realizuje, socijalna (društvena) inovacija ostaje kao **trajan rezultat.**

ГРАЂАНСКА
ПАТРОЛА

Пријави комуналне проблеме!

Апликација је доступна путем постојећих платформи Play store и App store, потпуно бесплатно.

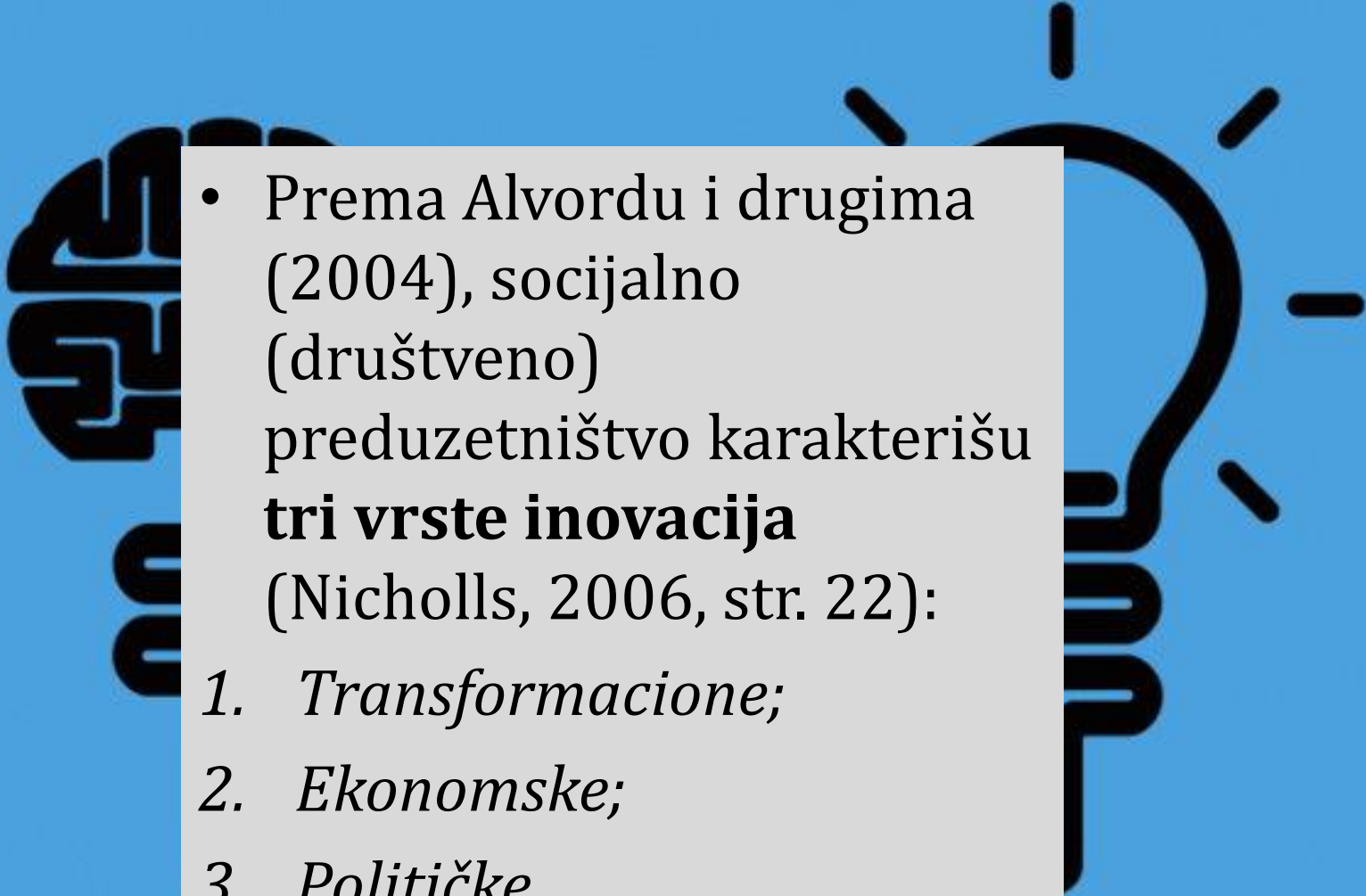

www.banjaluka.rs.ba

@gubanjaluca

-
- U suštini, socijalno (društveno) preduzetništvo **bavi se društvenim angažovanjem i preduzetničkim djelovanjem** (Gawell, 2014, str. 28).
 - Bitno je napomenuti i to da se ono može naći u sva tri sektora privrede: javnom, privatnom i trećem sektoru - dobrovoljnom (Deakins & Freel, 2012, str. 253).

-
- Prema Alvordu i drugima (2004), socijalno (društveno) preduzetništvo karakterišu **tri vrste inovacija** (Nicholls, 2006, str. 22):

1. *Transformacione;*
2. *Ekonomске;*
3. *Političke.*

Transformacione inovacije čine:

- podizanje lokalnih kapaciteta,
- prilagođavanje lokalnih uloga, i
- transformacija kulturnog konteksta (npr. obrazovanje ljudi na selima).

- *Ekonomске inovacije* čine **razvijanje paketa za rješavanje problema**, odnosno stvaranjem pristupa obezbjeđenja alata i resursa za povećanje produktivnosti (**npr. mikrofinansiranje**).

- Nobelovu nagradu za mir u 2006. godini, dobio je Muhhamad Yunus i Grameen Bank iz Bangladeša, za svoje napore da kreiraju ekonomski i društveni razvoj pristupom odozdo prema vrhu.

- Trajni mir se ne može postići, osim ako velike grupe stanovništva ne pronadu načine da izbjegnu siromaštvo. Mikro kredit je jedno takvo sredstvo.
- **Razvoj odozdo** služi i za unapređenje demokratije i ljudskih prava.

- **Političke inovacije** čine: stvaranje lokalnih pokreta za „provociranje“ vlasti, povećanje glasa marginalnih zajednica radi povećanja njihovog političkog uticaja (npr. pokret za samozapošljavanje žena, pokret za zaštitu životne sredine, lica sa invaliditetima, marginalizovane grupe stanovništva).

SOCIJALNI (DRUŠTVENI) PREDUZETNIK

Socijalni (društveni)
preduzetnik je *nosilac
poduhvata i pokretač
dinamičkih promjena* u
procesu socijalnog
(društvenog)
preduzetništva.

- Socijalni (društveni) preduzetnici **kreiraju vrijednost za javnost**, prate nove mogućnosti, inoviraju i prilagođavaju, postupaju smireno, **iskorištavaju resurse koje ne kontrolišu**, i **iskazuju visok nivo odgovornosti.**

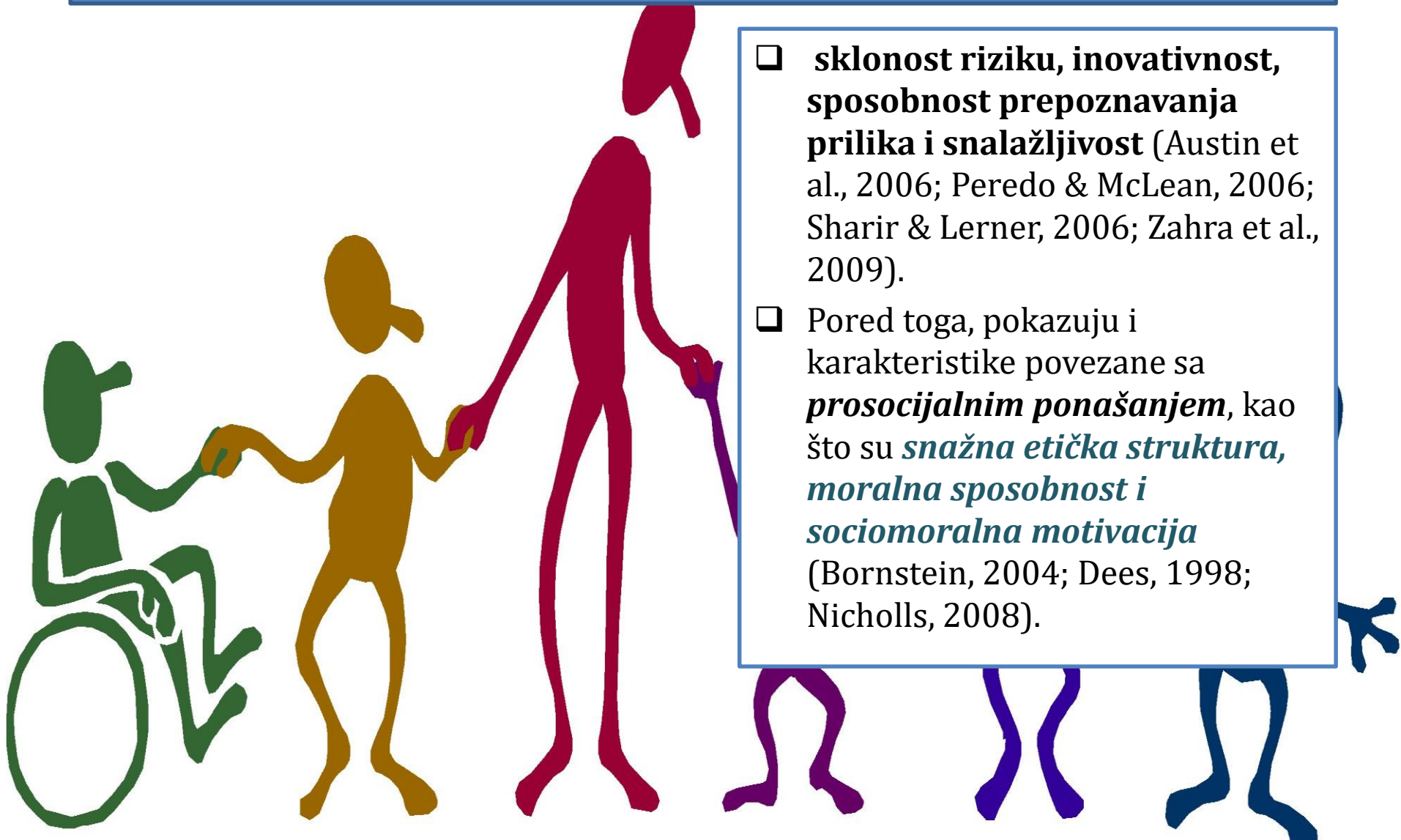

- Iako ih odlikuju pojedine zajedničke karakteristike, socijalni preduzetnici nisu isto što i volonteri, aktivisti ili humanitarni radnici.
- Socijalne (društvene) preduzetnike katarakteriše viši nivo posvećenosti i angažovanja na dugoročnom planu.

Socijalni preduzetnik pokazuje karakteristike koje se smatraju tipično preduzetničkim, kao što su:

- ❑ **sklonost riziku, inovativnost, sposobnost prepoznavanja prilika i snalažljivost** (Austin et al., 2006; Peredo & McLean, 2006; Sharir & Lerner, 2006; Zahra et al., 2009).
- ❑ Pored toga, pokazuju i karakteristike povezane sa **prosocijalnim ponašanjem**, kao što su **snažna etička struktura, moralna sposobnost i sociomoralna motivacija** (Bornstein, 2004; Dees, 1998; Nicholls, 2008).

SOCIJALNO (DRUŠTVENO) PREDUZEĆE

- Sa namjerom ostvarenja svojih ciljeva i provođenja svoje vizije u realnost, **socijalni (društveni) preduzetnici osnivaju socijalna (društvena) preduzeća** (social enterprise, engl.).
- U tom smislu, socijalno (društveno) preduzeće se javlja kao ***sistem koji generiše više socijalnih preduzetničkih poduhvata.***

Zakon o društvenom preduzetništvu Republike Srpske

Član 4.

(1) Društveno preduzeće je pravno lice (privredno društvo, fondacija, udruženje, zadruga, ustanova) koje obavlja djelatnost, a od koje posebnu korist ostvaruje uža ili šira društvena zajednica.

(2) Društveno preduzeće korisnicima svojih proizvoda i usluga obezbjeđuje ove proizvode i usluge bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.

(3) Na sva pitanja koja nisu uređena ovim zakonom primjenjuju se odredbe posebnih propisa koji se odnose na organizaciju i rad određene pravne forme pravnog lica.

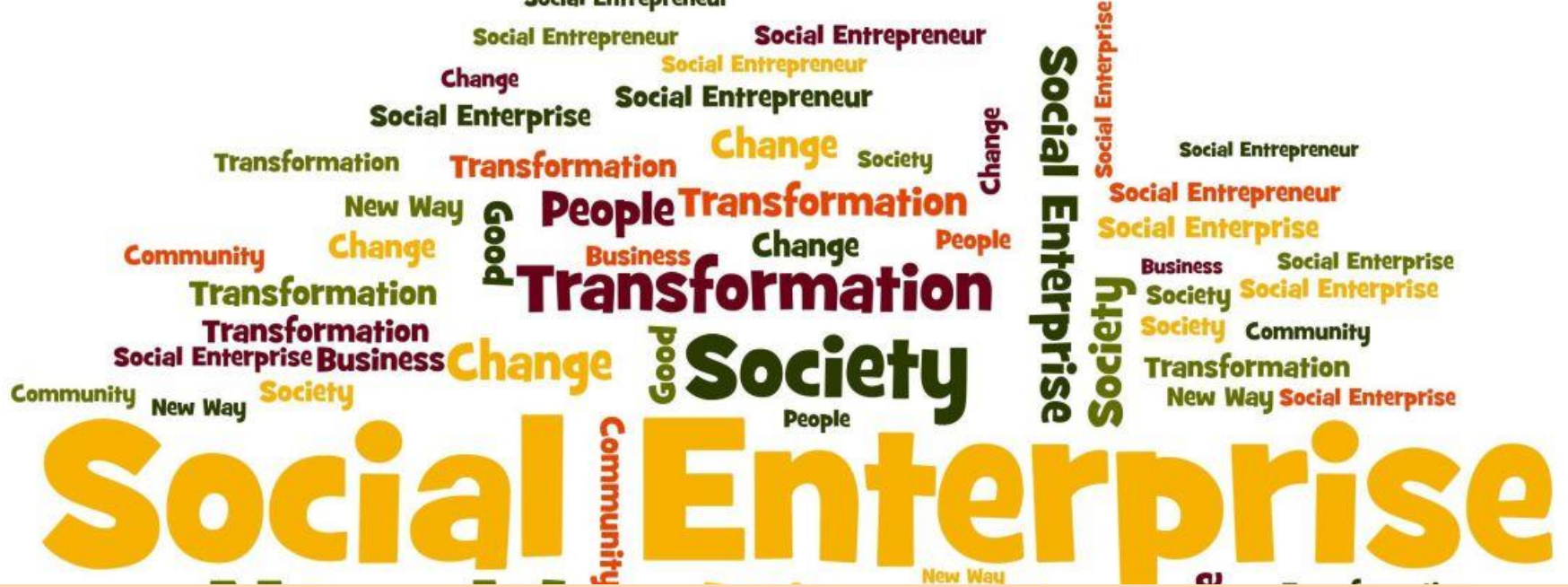
Član 6.

(1) Za društvena preduzeća koja posluju u formi privrednih društava ili poljoprivrednih zadruga dio dobiti koji se isplaćuju vlasnicima ne može biti veći od 51% dobiti.

(2) Za dio dobiti koji se ne isplaćuje u skladu sa stavom 1. ovog člana, privredno društvo i poljoprivredna zadruga dužni su da sačine plan reinvestiranja ili plan finansiranja društvene misije.

- Socijalna (društvena) preduzeća generalno pripadaju sektoru zajednički poznatom kao “trećem sektoru”.
- Treći sektor je neprofitni sektor. Prva dva su vladin i realni sektor.

- Najčešće korišćena definicija socijalnog (društvenog) preduzeća u Velikoj Britaniji je:
“Socijalno (društveno) preduzeće je **biznis sa primarnim socijalnim (društvenim) ciljevima** čiji se viškovi prvenstveno reinvestiraju za te svrhe u **biznis ili u zajednicu**, radije nego da su vođene potrebom maksimizacije profita akcionara ili vlasnika" (DTI, 2002, navedeno u Doherty et al., 2009, str. 25).

SOCIAL ENTERPRISE

- Socijalna (društvena) preduzeća uglavnom dijele iste ciljeve, specifične svojoj prirodi, a to su (Smallbone et al. 2001, str. 18, u Nicholls, 2006, str. 14):
 - Obezbjedenje dobara i usluga koje javni sektor ili **tržište ne mogu ili ne žele ponuditi**;
 - Razvijanje vještina;
 - Kreiranje radnih mjesta;
 - Socijalna inkluzija (uključenost).

- Socijalna preduzeća **služe interesima zajednice** (društvenim, socijalnim, ekološkim) više nego cilju maksimizacije profita.

- Socijalna preduzeća su izuzetno osjetljiva na promjene u javnoj politici, posebno u **pogledu tipova usluga podobnih za javne subvencije.**

KORPORATIVNA DRUŠTVENA ODGOVORNOST

- Korporativna društvena odgovornost predstavlja **sve napore koje određena firma provodi s ciljem rješavanja društvenih problema, ili podizanje opšte dobrobiti društva.**

U zavisnosti od ciljne grupe ili ciljnog područja djelovanja, politike društvene odgovornosti firme, aktivnosti iz ovog domena mogu biti okarakterisane kao socijalno (društveno) preduzetništvo.

-
- Može se govoriti o tri načina na koja firme mogu provoditi korporativnu društvenu odgovornost:
 1. Sponzorstvo;
 2. Marketing društvenog problema (cause marketing), i
 3. Filantropija.

MRAČNA STRANA SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

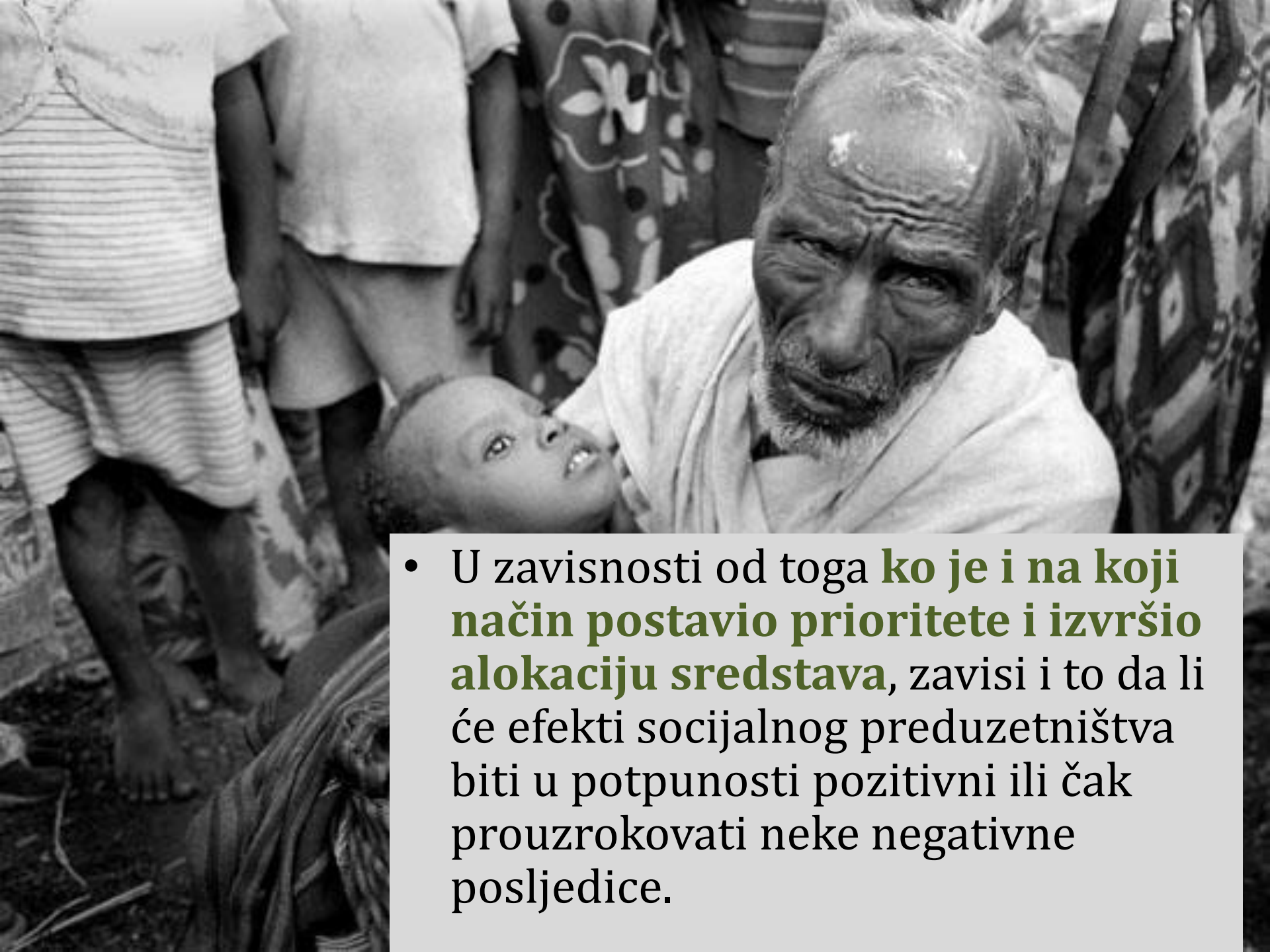
- Može se desiti da socijalni preduzetnik koristi socijalni kapital grupa kojima pomaže da bi ojačao sopstveni, ne učvršćujući pri tom njihov socijalni kapital (Deakins & Freel, 2012).

- Jedan od najvećih problema vezanih za socijalno (društveno) preduzetništvo su **faktori ograničenja** koji se manifestuju prvo kroz obim ili domen djelovanja, a zatim i na nivo ili “dubinu” rješavanja problema.

- U prvom slučaju, uzima se u obzir činjenica da je uvijek **prisutan veći broj problema, nego rješenja**, odnosno da se zbog ograničenja u pogledu resursa uvijek mora izvršiti selekcija prioriteta koji će se rješavati, pri čemu je neminovno da određeni problemi ostanu zanemareni.

- U zavisnosti od toga **ko je i na koji način postavio prioritete i izvršio alokaciju sredstava**, zavisi i to da li će efekti socijalnog preduzetništva biti u potpunosti pozitivni ili čak prouzrokovati neke negativne posljedice.

- U drugom slučaju, na umu se imaju određena **ograničenja “vanjske prirode”** u smislu propisa, pravila i regulative koja se moraju poštovati, a koja, kao takva, ograničavaju nivo uključenosti u rješavanje određenog problema.

-
- A close-up photograph showing several hands of different skin tones cupped together, holding a large quantity of white rice grains. The hands are arranged in a circular pattern, with the rice piled in the center. The background is slightly blurred, showing more people and hands, suggesting a community or social gathering. The lighting is warm and natural.
- U suštini, **koliko će efekti socijalnog (društvenog) preduzetništva** biti pozitivni ili negativni u najvećoj mjeri **zavisi od socijalnog (društvenog) preduzetnika** koji pokreće poduhvat, te njegovih/njenih ličnih karakteristika, u prvom redu **moralnih i etičkih vrijednosti i principa.**

HVALA NA PAŽNJI!